

Практика діяльності бізнес-інкубаторів на базі інформаційних технологій: досвід європейських країн

У країнах із розвинутою ринковою економікою, високим рівнем конкуренції та ефективною системою управління застосовуються різні механізми заохочення як підприємців, так і науковців, для реалізації нових бізнес-проектів, що сприятимуть кращому розвитку територій. З цією метою утворюються специфічні структури та мережі, головними завданнями яких є розвиток інноваційності економіки та її інформаційної, маркетингової складових, активізація малого підприємництва, підвищення інвестиційної привабливості регіону або міста. Особливості формування і функціонування таких структур у різних країнах залежать від національних економічних потреб та інтересів, пріоритетів місцевого розвитку, способів фінансування проектів. Вони мають і ряд спільних схем реалізації, що довели свою ефективність на практиці протягом останніх 10–12 років.

Розробка й успішне втілення в життя моделі інноваційно-інвестиційного розвитку територій та ефективне застосування необхідного для цього інноваційного інструментарію стало можливим завдяки появі спершу практики маркетингового менеджменту регіонів, а потім розвитку її на базі застосування інформаційних технологій.

Інформаційні технології (ІТ) науковці визначають як сукупність методів обробки інформації та програмно-технічних засобів, які надають можливість збирання, перетворення, передачі та використання інформації або інформаційних потоків, цілісні технологічні системи, що забезпечують цілеспрямоване створення, розподілення і використання інформаційних продуктів та послуг із найменшими витратами. Продукти галузі інформаційних технологій можуть виступати і як продукт споживання, і як засіб виробництва.

Існують різні класифікації ІТ. Зокрема у ринковому менеджменті їх поділяють на дві категорії:

- 1) технології, що поєднують між собою електронні потоки передачі інформації;
- 2) технології, на базі яких здійснюються соціально-бізнесові процеси.

Обидві ці категорії ІТ активно використовуються при розробці та запровадженні інноваційно-інвестиційної моделі розвитку територій і формуванні структур та механізмів, які допомагають її реалізувати.

Далі зосередимо увагу на аналізі досвіду діяльності бізнес-інкубаторів і технопарків у Польщі, Фінляндії та Норвегії, який може бути використаний українськими містами як безумовна складова комплексної моделі інноваційно-інвестиційного розвитку територій.

Перш за все окреслимо параметри регіональних систем інновацій, які формуються в європейських країнах. *Регіональна система інновацій (РСІ)* – це публічно-правова форма співпраці бізнесу, самоврядування і державної адміністрації, науково-дослідницьких, навчальних інституцій та неурядових організацій.

Головна мета регіональних систем інновацій – розвиток підприємництва та інноваційності в регіоні на принципах маркетингового менеджменту з використанням інформаційних технологій; їх основа – осередки інновації, малі й середні підприємства.

Види осередків інновації в *Польщі*:

- Центри трансферу технологій.
- Інкубатори: 1) бізнес-, 2) академічні, 3) інноваційні.
- Технологічні парки (науково-технологічні, промислово-технологічні).
- Промислові парки.

Зазначимо, що у 2006 р. у Польщі діяло 77 осередків інновації, а 86 – формувалося. Як свідчить статистика, у ринковій економіці протягом перших п'яти років існування виживає близько 20–30% новоутворених підприємств. З досвіду бізнес-інкубаторів видно, що 60–80% фірм, які розпочали в них свою діяльність, продовжують успішно розвиватися на ринку.

Є принципова різниця між технопарком, кластером та інкубатором. Ряд існуючих компаній певної галузі для спільного користування інфраструктурою і об'єднання свого наукового потенціалу утворюють кластери в технопарку.

Натомість в інкубаторі створюються нові фірми, які, за бажання, зможуть у майбутньому приєднатися до кластерів.

Наведемо приклад успішної діяльності Краківського технопарку (КТП), заснованого в 1997 році, та інноваційного бізнес-інкубатора, який діє в його рамках. КТП розробив стратегію інноваційного розвитку Кракова, створив 3 900 робочих місць, залучив понад 500 млн. злотих інвестиційних ресурсів і очікує ще 400 млн., має 10 фірм і видав дозвіл на створення ще 22-х. КТП – спільний проект міста, регіону, держави та провідних краківських університетів.

Засновниками Краківського технопарку є:

- Ягелонський університет;
- Гірничо-видобувна академія;
- Краківська політехніка;
- Місто Краків;
- Малопольське воєводство;
- Копальня ім. Т. Сендзіміра;
- Державне казначейство.

У **Фінляндії** створення муніципалітетами Агенцій економічного розвитку і бізнес-інкубаторів є досить поширеною та ефективною практикою. У Фінляндії діє 25 таких Агенцій.

Наведемо приклад роботи Агенції економічного розвитку АТ „Форум” (місто Керава), утвореної 1998 року.

- Засновники: 6 муніципалітетів і публічні навчальні заклади (50% акцій), приватні підприємства (50% акцій).
- Фінансування: муніципальні бюджети (90% коштів), державні програми, проекти ЄС.
- Оточення: на території дії Агенції проживають 160 тис. людей, працює 8 тис. підприємств.
- Головне завдання Агенції – не отримання прибутку, а розвиток бізнесу на території муніципалітетів, створення нових робочих місць, промоушен міст.

Завдання АТ „Форум”:

- розвиток підприємництва,
- координування економічної стратегії шести міст,
- регіональний розвиток і підготовка проектів, маркетинг територій,
- міжнародне співробітництво,
- розвиток мережевої інформаційної інтеграції.

Напрями діяльності Агенції економічного розвитку:

- Координування стратегії,
- Маркетинг,
- Надання комерційних послуг (економічні розрахунки, зв'язки з інвесторами, дотації запуску нових проектів),
- Інформаційні послуги,
- Консультування (програма розвитку молодого підприємця – 6 місяців),
- Надання послуг бізнес-інкубатора,
- Координація проектів,
- Адресний розвиток галузей (логістика, металообробка, туризм тощо).

Маркетингова діяльність Агенції:

- замовлення маркетингових досліджень територій,
- реклама муніципалітетів,
- друк буклетів з інвестиційними пропозиціями (наприклад, продаж чи оренда обладнаних земельних ділянок або житла), їх поширення,
- видання журналу муніципалітетів (200 тис. примірників).

Агенція може мати свій бізнес-інкубатор, опікуватися технологічним кластером і логістичним центром, іншими елементами регіональної системи інновацій, створеними на території муніципалітетів.

Мета бізнес-інкубатора – щорічно створювати 20 нових підприємств і збільшувати кількість підприємств у бізнес-інкубаторах. Критерій відбору – молоді перспективні

підприємства (існують 1–3 роки). Контракт укладається на 2 роки. Підприємство сплачує за перебування в бізнес-інкубаторі 170 євро на рік, а також окремо – за оренду приміщення.

Послуги бізнес-інкубатора:

- допомога в розробці бізнес-плану і відповідних фінансових розрахунків,
- інформаційна підтримка та сприяння в одержанні інвестиції,
- необхідне бухгалтерське, правове та управлінське навчання,
- консультації менторів із вузькоспеціалізованих питань.

Головні клієнти бізнес-інкубаторів – підприємства з галузей:

- промислових послуг,
- інформаційних технологій,
- консалтингу,
- туризму,
- культурного відпочинку,
- інших професійних послуг.

Бізнес-інкубатор Агенції керується віртуально – підприємства не обов'язково мають знаходитися під одним дахом. Використовується спеціально розроблена комп'ютерна Інтернет-система управління клієнтами. Протягом року клієнтська база Агенції поповнюється на 200 нових підприємств.

Послуги Центру розвитку нових підприємств і консультаційного цілодобового телефонного центру для бізнесу є безкоштовними.

Нині Агенцією економічного розвитку складено спільний стратегічний план розвитку промисловості шести муніципалітетів, що є рідкісним для фінських міст явищем (зазвичай кожне місто має окремий план розвитку).

Цікавими та своєрідними є практики функціонування інноваційно-інвестиційних структур у *Норвегії*. В Агенції економічного розвитку Осло працює 100 осіб, з яких 35 – адміністрація та відділ бізнес-розвитку. Завдання відділу бізнес-розвитку: сприяти відкриттю якомога більшої кількості нових підприємств. Принцип роботи Агенції – „one stop shop” – надання в одному місці повного пакету інформації та документації для відкриття фірми. Окрім муніципальної Агенції, в Осло діє шість бізнес-інкубаторів.

Напрями діяльності Агенції:

- Агенція надає інформацію норвезькою та англійською мовами у своєму офісі й через Інтернет.
- Проводить спеціальні вечірні тренінги (оплата – 200 норвезьких крон за 3 години) для людей, які бажають відкрити бізнес. Навчання, зокрема, здійснюється за такими напрямками, як: бухгалтерський облік, патентування, сплата податків, ціноутворення, маркетинг.
- Надає безкоштовні консультації щодо розробки бізнес-плану та сплати податків для підприємців-початківців.
- Допомогає вибрати одну із 20 форм підприємницької діяльності, що дозволені норвезьким законодавством. Щорічно до Агенції звертається 10 тис. осіб.

У 2006 р. вирішили розпочати свій бізнес 2% жителів Осло, у місті було відкрито 12 тис. нових фірм, із них половина – у сфері обслуговування, причому третину фірм утворили жінки. Майже 20% підприємств заснували люди іноземного походження.

Тепер звернімося до практики діяльності Бізнес-інкубатора Інноваційного технопарку регіону Хедмарк (м. Хамер, Норвегія). Місто Хамер є центром 85-тисячного регіону Хедмарк, розташоване поблизу найбільшого озера Норвегії Міосо, в 200 км від Осло та налічує 28 тис. мешканців. Місцевий бюджет міста становить 1,5 млрд. норвезьких крон.

Характеристика Технопарку Хедмарка:

- До складу технопарку входять промисловий кластер і бізнес-інкубатор.
- Головні напрями роботи технопарку: біогазузі, а також біо- та комп'ютерні технології.
- Мета роботи технопарку – економічне зростання регіону Хедмарк.

- Сьогодні він отримує інвестиції від державної корпорації „Інновації Норвегії” та норвезьких банків. 25% інкубатора належить муніципалітету Хамер. Технопарк є частиною державної Корпорації промислового зростання.

У бізнес-інкубаторі Хедмарка є вся необхідна інфраструктура та консультаційна підтримка для започаткування нового інноваційного бізнесу.

У процедурі відбору ідей для нового бізнесу бере участь як технопарк, так і відділи інновацій муніципалітетів та незалежні експерти. Фірма, яка потрапляє у бізнес-інкубатор, отримує фінансову підтримку в розмірі 50–200 тис. норвезьких крон на кожному етапі її підготовки до виходу на ринок.

Посилення інноваційності міста і використання сучасних технологій та підходів у його розвитку – необхідна складова добробуту й розвитку різних за розміром і спеціалізацією європейських міст. Акумуляовані вище практики створення різних осередків інновації вже починають застосовуватися в Україні та мають велике значення для посилення європейської інтеграції українських міст.

Підсумовуючи, визначимо фактори успіху осередків інновації в містах:

- **Консолідація** (співпраця місцевої влади, науковців, малих підприємців і недержавних організацій).
- **Синергізм** (формування регіональної системи інновацій, створення спільних проектів декількома територіальними одиницями).
- **Мотивація** (чітке розуміння потреби осередка інновації для міста та інформаційна робота з ключовою аудиторією).
- **Маркетинг** (використання всіх функцій маркетингу, а перш за все – аналіз потреб міста, його конкурентних переваг, сильних і слабких сторін з метою вибору правильної спеціалізації осередка інновації).
- **Інформаційні технології** (дозволяють спростити і зробити маловидатковим процес управління системою, з одного боку, і забезпечити доступ до інформації та сервісів більшій кількості користувачів – з другого).
- **Фінансова підтримка** (з боку місцевої влади, держави, приватного бізнесу, венчурних і благодійних фондів, міжнародних організацій).
- **Інвестиційний клімат** (створення сприятливого правового та економічного клімату, дотримання прав інвесторів).
- **Професійні кадри** (кваліфіковані проектні менеджери допомагають створювати успішні інновації та бізнеси).
- **Орієнтація на результат** (досягнення цілей і обсягів відповідно до розробленого бізнес-плану).